

Ei leipää vaan sirkushuveja

Anto Leikola

Sven Hirn: *Kaunotar ja hirviöitä. Kotimaista kulttuurihistoriaa.* Yliopistopaino 2004, 356 s.

Historiantutkija ja esseisti, professori Sven Hirn on pysynyt laadulleen uskollisena jo lähes puolen vuosisadan ajan. ”Sivilityönsä” hän on tehnyt kirjastomiehenä, vuosina 1963–1987 varsin vaikuttavassa asemassa Helsingin kaupunginkirjaston johdossa. Mutta kaiken aikaa hän on ollut myös kulttuurihistorian tutkija ja esseiden kirjoittaja ja seurannut siinä ennen kaikkea isoisänsä Yrjö Hirnin jälkiä.

Sven Hirnin kulttuurihistoriallinen kiinnostus on, kuten aikoinaan Yrjö Hirninkin, suuntautunut paljolti ilmiöihin, joita vakavammat historioitsijat ehkä nimittäisivät marginaalisiksi, ellei peräti kuriositeeteiksi. Viipuri, teatteri ja matkailu, jopa operetti ja elokuva, joista kaikista Hirn on aikaisemmin kirjoittanut, kenties vielä mahtuvat ”oikean” kulttuurihistorian puitteisiin, mutta sirkus ja tivoli nuorallatanssijoiheen

Kuva 1. Mainoslehtisessä kerrotaan, että G. A. Nordström juoksee pitkin Aleksanterinkatua Helsingissä 1947. Juoksua höystivät tanssit, hyppy ja juoksija kantoi mm. pöytää ja kolmea tuolia hampaissaan. Juoksua edelsi ”koominen kohtaaminen juoksijasta ja hänen isoäidistään”. Kuvitusta Hirnin kirjassa.

Kuva 2. Julia Pastrana, karvainen nainen. Kuvitusta Hirnin kirjassa.

ja voimamiehineen, joutuvat epäilemättä jo marginaalien puolelle.

Hirn historian marginaalissa

Hirnin tuore esseekokoelma *Kaunotar ja hirviöitä* – jota tosin Hirn itse ei halua esitellä esseekokoelmaksi – on alaotsikoitu ”kotimaiseksi kulttuurihistoriaksi”, ja kuitenkin sen kaksikymmentä kirjoitusta käsittelee valtaosaltaan juuri mainittua marginaalia: kilpajuoksun, uimahyppyjen ja luistelun varhaisvaiheita, lappalaisia matkakirjoissa ja maailmalla, ”suomalaista Traviataa” Thérèse Neumannia alias Eva Elisabeth Allénia, varhaisia Suomessa esiintyneitä ilmapallomatkustajia – Oulun apteekari Johan Julinin kuumailmapallo 1784 olisi kyllä voitu mainita tässä yhteydessä, olihan se Ruotsin valtakunnan ensimmäinen lajissaan – jopa anatomisia vahakabinetteja ja 1800-luvulla kiertueilla näytettyä ”karvaista naista” Julia Pastranaa, jonka muumio ryövättiin ja osaksi tuhottiin niinkin myöhään kuin 1976.

”Taustalla vaikuttavat tietysti omat kiinnostukseni kohteet eli esiintyvät artistit ja itäiset rajaseudut Pietari mukaan lukien”, Hirn toteaa esipuheessaan, eikä eri artikkeleilla paljon muuta yhteistä olekaan. Ei tietysti tarvitsekaan olla: näitä kirjoituksia lukee ilokseen yhden kerrallaan, virkistyy ja viisastuu, eikä lukijaa häiritse sekään että lähes kaikki on aikaisemmin julkaistu ruotsiksi eri lehdissä.

Vakavasti pilke silmäkulmassa

Jos Hirnin kirja jotain opettaa, se opettaa ainakin sen että vaikka rukiinen leipä on antanut

ihmisten olemassaololle perustan, leivän rinnalla myös sirkushuveilla on ollut vissi merkitys ihmisten elämässä, ja on tärkeää että joku on perehtynyt niidenkin vaiheisiin, varsinkin kun kirjoittaja on tehnyt sen näinkin suurella vakavuudella ja samalla iloinen pilke silmäkulmassa.

Ei tarvitse muuta kuin vilkaista sanomalehtien urheilupalstoja tai eksyä katsomaan televisiosta kansainvälistä jalkapallo-ottelua nähdäkseen, että sirkuksen kaltaiset huvitukset, kilpailut ja näytökset yhä edelleenkin vallitse-

vat miljoonien ihmisten elämää, vieläpä paljon vahvemmin ja suuremman rahan voimalla kuin 1800-luvun takaperinjuoksut ja nuorallakävelyt.

Kirjoittaja on Helsingin yliopiston oppihistorian professori emeritus.

Suomen tietokirjailijat ry myönsi 28.10.2004 Tietokirjailijapalkintonsa professori Sven Hirnille tunnustuksena pitkäaikaisesta, laajasta ja ansiokkaasta työstä tietokirjailijana.